

Redegørelse nr. R 5 (9/10 2014)

Folketinget 2014-15

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 9/10 14 om nordisk forsvarssamarbejde 2014.
 (Redegørelse nr. R 5).

Forsvarsministeren (Nicolai Wammen):
RAMMEN FOR DET NORDISKE FORSVARSSAMARBEJDE

Det nordiske forsvarssamarbejde har eksisteret siden 1950'erne, og samarbejdet hviler på et fælles værdigrundlag, på vores fælles historie og et ønske om at bidrage substantielt til en bedre verden. Det er en del af regeringsgrundlaget, at vi ikke blot fastholder dette samarbejde, men også søger at styrke det. Desuden fremgår det af Aftale på forsvarsområdet 2013-2017, at Danmark skal tage aktivt del i multinationalt samarbejde også i nordisk regi.

En stor del af det nordiske samarbejde finder sted inden for rammerne af Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), som omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NORDEFECO er et forsvarssamarbejde, og er dermed ikke et alternativ til alliancestrukturen i NATO. Samarbejdet supplerer på den måde det arbejde, der foregår i både NATO og EU. NORDEFECO har ingen permanente strukturer, og sekretariatsopgaverne varetages af det land, der til enhver tid har formandskabet. Formandshvervet går på skift, og Norge har hvervet i 2014, Sverige i 2015, mens Danmark er formand igen i 2016.

Der holdes normalt to årlige NORDEFECO forsvarsministermøder, hvor der bl.a. gøres status og udstikkes retning for samarbejdet. Møderne er også et forum for politisk dialog og aktuelle sikkerhedspolitiske udfordringer og erfaringsudveksling om eksempelvis reformer på forsvarsområdet. Forsvarsministrenes møder forberedes af en embedsmandskomité, »Nordic Defence Policy Steering Committee«, og derudover er der en række militære og civile arbejdsgrupper og fora, som står for det løbende samarbejde og implementeringen af beslutningerne.

Den militære del af forsvarssamarbejdet er opdelt i fem samarbejdsområder, hvor størstedelen af det konkrete arbejde koordineres og gennemføres:

- Kapabiliteter (Capabilities)
- Materiel (Armaments)
- Personale og uddannelse (HR & Education)
- Træning og øvelser (Training and Exercises)
- Operativt samarbejde (Operations).

Samtidig er der dog ikke særlige begrænsninger i samarbejdet, som også kan foregå på andre områder, som landene er enige om.

NORDEFECO's formål er at styrke de nordiske landes nationale forsvar, facilitere effektive fælles løsninger og forfølge mulige fælles synergier. Det grundlæggende udgangspunkt

for samarbejdet i NORDEFECO er gennemsigtighed, ikke-eksklusivitet, og at det er åbent for deltagelse af alle nordiske lande. Endvidere at der er en åbenhed over for, at tredjelande kan deltage i aktiviteter og projekter under NORDEFECO.

*STATUS FOR DET NORDISKE FORSVARSSAMARBEJDE
PÅ KONKRETE OMRÅDER*

NORDEFECO-samarbejdet er under fortsat udvikling. I nogle tilfælde samarbejdes der om konkrete internationale indsatser eller øvelser, som bliver planlagt og gennemført i fællesskab. I andre tilfælde er der tale om mere langsigtede samarbejder om eksempelvis mulighederne for fælles indkøb, hvor der kan være en længere proces i forhold til at identificere, om det i det konkrete tilfælde giver den nødvendige merværdi eller effektivitetsforbedring at gå videre med samarbejdet. Samarbejdet er i de seneste år blevet tættere, og fordelene med samarbejdet bliver udbredt til stadig flere områder.

Det kan tilføjes, at Folketinget fik oversendt en status på forslagene i den såkaldte Stoltenberg-rapport efter Samråd X i Folketingets Forsvarsudvalg den 22. april 2014. I den forbindelse blev der gjort rede for en række initiativer på ikke mindst forsvarsområdet.

NYE INITIATIVER OG AKTIVITETER I 2013-14

Der er inden for det seneste år blevet gennemført eller påbegyndt en række konkrete initiativer vedrørende forsvarssamarbejdet:

Politisk 2020-vision

På forsvarsministermødet i Finland i december 2013 vedtog de nordiske ministre en Vision for Nordisk Forsvarssamarbejde frem mod 2020. Det centrale i visionen er et fælles nordisk ønske om at uddybe og styrke det nordiske forsvarssamarbejde, så de enkelte lande vil få bedre muligheder for at udvikle og anvende deres militære midler mere omkostningseffektivt og med større effekt.

Visionen omfatter en række områder, hvor samarbejdet kan øges. Det gælder bl.a. omkring internationale indsatser, kapacitetsopbygning, personalespørgsmål, uddannelse, træning og øvelser. Der er også i visionen fokus på samarbejde om smarte løsninger omkring puljer af militære kapabiliteter og samarbejde på materielområdet. Visionen er en god rettesnor, som kan bidrage til at styre retningen for samarbejdet i de kommende år.

Bidrag til den fælles FN og OPCW mission i Syrien

Eskorten af de skibe, der sejlede de kemiske våben ud af Syrien, er et godt eksempel på, hvordan det nordiske samarbejde kan fungere på det operative område, også jævnt for 2020-visionen. I løbet af ganske kort tid kom et fællesnordisk bidrag på plads under dansk ledelse og med norske og danske skibe samt øvrigt personel fra både Finland og Sverige. Samarbej-

det blev også koordineret med de øvrige lande, der deltog i andre dele af Syrien-missionen.

Missionen blev planlagt og gennemført effektivt i et godt samarbejde mellem landene. Dermed viste det også værdien af at have det nære kendskab til hinanden på alle niveauer, som følger med det nordiske samarbejde.

Dialog om aktuelle sikkerhedspolitiske udfordringer

Møderne i det nordiske regi giver god anledning til at drøfte bredere sikkerhedspolitiske emner og aktuelle konflikter og udfordringer. I 2014 har der naturligt været et fokus på krisen i Ukraine og forholdet til Rusland, og der har i nordisk regi været en værdifuld dialog om situationen, og herunder om forholdet til Rusland og om samarbejdet med Rusland i Arktis.

AKTIVITETER VIDEREUDVIKLET I 2014

Blandt de allerede eksisterende initiativer og aktiviteter er der en række, der er blevet videreudviklet og styrket i løbet af 2014. Blandt disse kan følgende fremhæves:

Kapacitetsopbygning i Østafrika

Siden 2009 har de nordiske lande gennemført en koordineret og fokuseret kapacitetsopbygningsindsats på forsvarsområdet i Østafrika. Den nordiske støtte har været rettet imod opbygningen af den østafrikanske reaktionsstyrkeenhed East African Standby Forces (EASF), der har sit hovedkvarter i Kenya.

For at styrke den nordiske indsats har NORDEFECO etableret en fælles nordisk koordinationsstab bestående af nordiske stabsofficerer placeret i EASF hovedkvarteret i Nairobi. Staben skal både koordinere den nordiske indsats og indgå i partnerskab med både EASF og internationale aktører for at få det bedst mulige udbytte ud af den nordiske indsats. Der er i nordisk regi blandt andet ydet støtte til en stor feltøvelse for EASF i 2013. EASF har også med nordisk bistand gennemført en række kurser inden for blandt andet sikkerhedssektorreform, beskyttelse af civile, retsstatsprincipper, menneskerettigheder og katastrofehåndtering.

Den fælles nordiske kapacitetsopbyggende indsats er et godt eksempel på, at vi sammen kan optræde som en markant aktør og samlet kan yde en bedre støtte, end vi ville have kunnet hver for sig og på den måde bedre støtte vores afrikanske partnere, så de selv i højere grad kan tage hånd om egne sikkerhedsudfordringer.

Målsætningen for den nordiske støtte er, at EASF opnår fuld operativ kapacitet, og de deltagende afrikanske lande har meldt ud, at det kan ske inden udgangen af 2014. EASF har anmodet om, at den nordiske støtte fortsættes ud over 2014, idet der fortsat vil være behov for støtte inden for blandt andet logistik, deployeringskapaciteter, operativ rådgivning og uddannelse mv. Der pågår således en nordisk proces, der undersøger mulighederne for en eventuel fortsat nordisk støtte.

Støtte til FN's fredsbevarende indsatser

Der er forsat nordisk samarbejde om støtte til FN's fredsbevarende indsatser. I nordisk regi gives finansiel støtte og ekspertstøtte til FN Capability Development Project. Projektet bidrager til at skabe standarder for FN's militære styrkebidrag og dermed et grundlag for at styrke FN-styrkernes operative effektivitet. Danmark varetager bl.a. formandskabet i

den arbejdsgruppe, som har udviklet forslag til manualer for, hvordan FN's hovedkvarterseenheder forbereder, deployerer og bliver indsat i FN's fredsbevarende missioner. Desuden er der nordisk fællesfinansiering af et træningsarkitekturprogram, som skal bidrage til at skabe overblik over FN's uddannelsesbehov og muligheder. Af mere operativ karakter kan nævnes den nordiske deltagelse i efterretningsanalysecellen i FN's fredsbevarende mission i Mali (MINUSMA).

Støtte til veteraner

Det nordiske samarbejde på veteranområdet har haft stor værdi i form af bl.a. udveksling af konkrete erfaringer og forskningsresultater til gavn for tidligere udsendte soldater. Samarbejdet omfatter også de baltiske lande.

Der har på området blandt andet været afholdt to konferencer i 2012 og 2014 med stor og bred deltagelse fra både offentlige myndigheder og frivillige organisationer fra de nordiske og baltiske lande. Konferencen gennemføres fremover hvert andet år.

Sanitetsuddannelser for specialstyrker

Der er indgået en aftale om fælles nordiske sanitetskurser for specialstyrker, og det første blev afholdt i oktober 2013. En efterfølgende evaluering underbygger, at fælles sanitetskurser er en stor fordel for specialstyrkerne, som tidligere skulle rejse langt for at komme på kurser. Kurserne fortsætter og forbedres løbende.

'Gender issues'

I regi af bl.a. NORDEFECO's 'Gender Center' i Stockholm deltager Danmark i udveksling af ideer og erfaringer om gender-spørgsmål, eller køns-relaterede spørgsmål i nordisk regi. Herudover er der i NORDEFECO ved at blive nedsat en styregruppe, som skal arbejde konkret med at fremme genderområdet i nordisk sammenhæng. Endelig arbejder Forsvaret på at oprette en dansk stilling ved centeret i Stockholm.

'Air Policing' over Island

Patuljering af Islands luftrum er en NATO-opgave, som de allierede varetager på skift. Selvom de ikke er NATO-medlemmer, deltog Sverige og Finland i 2014 på øvelsesbasis i flyvningerne over Island sammen med bl.a. norske fly. Den svenske og finske deltagelse, som var kommet i stand ved nordisk mellemkomst, gav god anledning til bl.a. at træne samarbejde mellem de involverede besætninger og myndigheder.

Mulighederne for en ny lignende fælles-nordisk deltagelse i forbindelse med 'air policing' af Islands luftrum, undersøges nu, herunder i forbindelse med at danske fly deltager i patuljeringen.

Cross Border Training

Der er blevet åbnet stadigt mere op for, at de nordiske landes fly uden unødigt besvær kan træne i hinandens luftrum. Der er således i 2014 indgået en samlet aftale om 'Cross-Border Training' for kampfly, som gælder for de samlede danske, norske, svenske og finske luftrum. Flere nordiske lande har stor gavn af aftalen på grund af de øgede geografiske muligheder for træning.

Beredskabsområdet

Foruden NORDEFECO samarbejdet på forsvarsområdet eksisterer et nordisk samarbejde på beredskabsområdet, det såkaldte Haga-samarbejde.

Samarbejdet bygger på en erklæring vedtaget på Haga Slott i Sverige i marts 2009 og omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige under skiftende formandskaber. På et ministermøde i juni 2013 var der enighed om en ny og styrket Haga II erklæring med visionen om 'et robust Norden uden grænser'.

Haga II-erklæringen inkorporerer bl.a. den nordiske solidaritetserklæring, som blev vedtaget af de nordiske udenrigsministre i 2011.

Samarbejdet er forankret på en række faglige kerneområder, hvor der senest på beredskabsministermødet i Oslo i maj 2014 var enighed om at udvikle fælles nordiske beredskabsmoduler, som kan anvendes i tilfælde af katastrofer i kolde regioner med fokus på den nordiske og arktiske region. Det er hensigten, at de kommende fælles nordiske kapaciteter kan indgå i EU's operative katastrofepulje. Ledelsen af arbejdet sker for tiden under dansk formandskab frem til det kommende ministermøde i Aarhus i februar 2015.

Cyber

Med udgangspunkt i Stoltenberg-rapportens anbefalinger er der etableret et operativt samarbejde omkring informationsudveksling og støtte til imødegåelse af cybertrusler mellem de nordiske »Computer Emergency Response Teams« (CERT'er). Herudover er der jævnligt møder på embedsmandsniveau mellem de nordiske lande, hvor andre muligheder for samarbejde drøftes.

Taktisk lufttransport – kapacitetssamarbejde i praksis

Et eksempel på konkret samarbejde på det militære område er projektet om Nordic Tactical Air Transport (NORTAT), hvor de nordiske forsvarsministre i 2012 underskrev en hensigtserklæring og derefter i december 2013 et såkaldt »Memorandum of Understanding« vedr. fælles anvendelse af nationernes taktiske transportfly.

Overordnet set betyder det, at nationerne har fået forbedrede muligheder for at trække på hinandens taktiske transportfly (Hercules C-130 fly), og at der bliver arbejdet videre med at afdække mulighederne for, at samarbejdet eventuelt kan udvides til en fælles lufttransportkommando, fælles logistisk samarbejde og fælles træning og uddannelse på en række områder. Dette projekt, der er blevet til på dansk initiativ, har derfor et godt potentiale for en mere effektiv og fleksibel udnyttelse af vores landes samlede ressourcer i forhold til taktisk lufttransport.

Dermed er det også et eksempel på, hvordan man ved at tænke kapaciteter på tværs af landegrænserne opnår en bedre udnyttelse af ressourcerne og får mere forsvar for pengene. Den mere konkrete udmøntning af samarbejdet pågår, og det ventes blandt andet, at der fra 2015 implementeres en mulighed for at måle effekten af samarbejdet.

Materielanskaffelse

Et andet område med potentiale er det dansk initierede arbejdet vedrørende såkaldte »Fast Track« projekter. Projekterne analyserer mulighederne for fælles nordisk anskaffelse af materiel, og der er god fremdrift på flere af projekterne. Størst potentiale ses umiddelbart at være på fælles anskaffelse af feltrationer og dele af håndvåbenområdet samt et udvidet samarbejde inden for radarovervågning af nationernes luftrum. Det er dertil blandt andet undersøgt, hvorvidt der kan opnås en gevinst ved fælles anskaffelse af batterier samt en fælles norsk – dansk anskaffelse af gummibælter til CV90 køretøjerne. For batteriprojektets vedkommende er der identifi-

ceret i alt 23 batterityper, som projektet har sikret fremover indgår i den rammeaftale, der i forvejen eksisterer i regi af NATO Support Agency. Det er hensigten, at anskaffelsen fremover sker i regi af NATO Support Agency. For så vidt angår en fælles anskaffelse af gummibælter til CV90, er dette projekt nu løftet over i den allerede etablerede CV90 brugergruppe. Norge har besluttet at anskaffe gummibælter som led i sin levetidsforlængelse af CV90, mens der i Danmark endnu ikke er truffet beslutning om anskaffelsen.

Nordisk materielsamarbejdsaftale

Ud over det ovenstående samarbejde på materielområdet, arbejdes der også på en revision af den nordiske materielsamarbejdsaftale, der tidligere har været kendt som NAMMO-aftalen, og som nu bliver til en traktat om materialesamarbejde. Det er forventningen, at traktaten giver bedre mulighed for landenes samarbejde om udviklingsprojekter inden for forsvarsmaterielområdet. Traktaten skal også gøre det nemmere at lette de juridiske/lovgivningsmæssige hindringer og fremme dialogen mellem forsvarsindustrien i de nordiske lande.

Perspektiver for det nordiske forsvarssamarbejde.

Regeringen ønsker at fortsætte arbejdet med at styrke det nordiske forsvarssamarbejde, jævnfør også regeringsgrundlaget »Et Danmark, der står sammen«.

En fortsat udvikling af samarbejdet kan både bidrage til at styrke de nordiske landes nationale forsvar, og til at de nordiske lande kan spille en aktiv international rolle i forbindelse med fredsbevarende aktiviteter og freds- og konflikthåndtering, herunder gennem kapacitetsopbygning som det sker f.eks. i Østafrika.

Et stadigt tættere nordisk samarbejde kan bidrage til fortsatte effektiviseringer og både give mere forsvar for pengene og mere fleksibilitet i opgaveløsningen. Det gælder eksempelvis på materielsiden, herunder i forhold til udvikling og indkøb, som det også sker i forhold til NATO-lande. Regeringen lægger vægt på, at effektiviseringer og bedre ressourcenyttelse gennemføres på en måde, der muliggør, at Danmark fortsat kan levere markante bidrag til internationale missioner.

Dette spiller også ind i forhold til regeringens ønske om, at de nordiske lande kan spille en aktiv international rolle i forbindelse med fredsstøttende aktiviteter. Sammen vil vi i mange tilfælde kunne yde en mere effektiv indsats og samtidig fremme de nordiske værdier og det nordiske brand.

Ud over det rent nordiske samarbejde er der også et nordisk-baltisk samarbejde samt samarbejdet i den såkaldte Northern Group, som består af de nordiske og baltiske lande samt Storbritannien, Tyskland, Polen og Nederlandene. Disse fora giver mulighed for at udbrede drøftelser og initiativer i en bredere nordeuropæisk-baltisk kreds, og spørgsmål om eksempelvis internationale sikkerhedspolitiske udfordringer, deltagelse i internationale indsatser og juridiske aspekter i den forbindelse samt 'grønt forsvar' er blevet drøftet i regi af Northern Group.

Der foregår også et stadigt tættere samarbejde mellem NATO og ikke-NATO landene Sverige og Finland, og i forbindelse med NATO-topmødet i Wales i september 2014 blev partnerskabssamarbejdet mellem Sverige, Finland og NATO yderligere styrket.

En af årsagerne til den gode udvikling i det nordiske forsvarssamarbejde er den fleksible og ubureaukratiske struktur, der muliggør hurtig og smidig iværksættelse af fælles projekter, når potentialet for dette identificeres. Det er vigtigt

for Danmark, at det nordiske forsvarssamarbejde forbliver ubureaukratisk og fortsat er baseret på de grundlæggende principper om gennemsigtighed, ikke-eksklusivitet, og at samarbejde er åbent for deltagelse af alle nordiske lande. For regeringen er det endvidere vigtigt, at udgangspunktet for det nordiske forsvarssamarbejde er, at det kan skabe merværdi, så samarbejde i forhold til konkrete projekter og aktiviteter bliver et positivt tilvalg for det enkelte nordiske land.

Næste møde på forsvarsministerniveau afholdes den 12. – 13. november i Oslo, hvor der også vil være en nordisk-baltisk session og et Northern Group møde.

_____

Hermed slutter redegørelsen.

_____